

Joanna Grabowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-9251-0707

j.grabowska@uwm.edu.pl

Ochrona funkcjonariusza publicznego przewidziana w art. 226 § 1 Kodeksu karnego

Wstęp

Przestępstwo znieważenia funkcjonariusza publicznego określone zostało w art. 226 § 1 Kodeksu karnego z 1997 r.¹ Przepis ten stanowi wyraz ochrony funkcjonariuszy publicznych w Polsce. Funkcjonariusze publiczni przy wykonywaniu zadań służbowych są narażeni na bezprawne zamachy na ich dobra, pozostające przede wszystkim pod ochroną prawa karnego, w dużo większym stopniu niż inni ludzie. Powodem tego zwiększonego narażenia jest szczególny charakter zadań powierzonych funkcjonariuszom publicznym przez państwo. Zadania te są bowiem niezwykle istotne zarówno z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania państwa, jak również ochrony ludzkich praw i wolności. Należy przy tym pamiętać, że na tle społeczeństwa zadania funkcjonariuszy publicznych są także szczególne z tego względu, iż przy ich realizacji funkcjonariusze niejednokrotnie ingerują w konstytucyjne prawa i wolności przysługujące każdemu człowiekowi. System ochrony funkcjonariuszy publicznych służy więc zapewnieniu im odpowiednich warunków do właściwej realizacji zadań, które wykonują².

Celem niniejszej publikacji jest określenie zakresu ochrony funkcjonariuszy publicznych przewidzianej w art. 226 § 1 k.k. Przeprowadzona analiza służy zweryfikowaniu hipotezy, że przepis ten stanowi bardzo ważny przejaw ochrony prawnokarnej wszystkich funkcjonariuszy publicznych w Polsce. We-

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1138 z późn. zm.), dalej jako k.k.

² P. Łabuz, M. Michalski, *System ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w świetle wykonywanych czynności służbowych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza” 2014, nr 84, s. 76. Na temat systemu ochrony prawnej przed ingerencjami w prawa obywatelskie zob. także: P. Hofmański, *Ochrona praw człowieka*, Białystok 1994, s. 2–37.

ryfikacja ta została dokonana za pomocą metody dogmatyczno-prawnej, polegającej na badaniu obowiązujących źródeł prawa, literatury i orzeczeń sądowych dotyczących przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego.

Ustawowe znamiona przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego

Przedmiotem ochrony art. 226 § 1 k.k. jest niezakłócone funkcjonowanie instytucji publicznych oraz godność funkcjonariuszy publicznych i osób przybranych im do pomocy³.

Znieważenie funkcjonariusza publicznego jest przestępstwem powszechnym. Jego sprawcą może być każdy człowiek, w tym również inny funkcjonariusz publiczny lub osoba przybrana mu do pomocy⁴.

Występek ten charakteryzuje się umyślnością w formie zamiaru bezpośredniego, co oznacza, że sprawca chce go popełnić. Wynika to jednoznacznie ze sposobu określenia znamienia czynności wykonawczej „znieważa”⁵.

Przedmiotem czynności wykonawczej tego przestępstwa są natomiast funkcjonariusz publiczny lub osoba przybrana mu do pomocy⁶. Definicja funkcjonariusza publicznego została określona w art. 115 § 13 k.k. Przepis ten stanowi, że funkcjonariuszami publicznymi są: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, poseł, senator, radny, poseł do Parlamentu Europejskiego, sędzia, prokurator, ławnik, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy, osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych, osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, osoba

³ A. Lach, *Art. 226*, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1118. Zob. także: wyrok SA w Białymstoku z 6 grudnia 2012 r., sygn. akt II AKa 218/12, Lex nr 1254312. W wyroku tym SA w Białymstoku podkreślił, że „przedmiotem ochrony w art. 226 § 1 k.k. jest autorytet osób realizujących pełnieniem swych obowiązków działalność instytucji państwowych, a także ich godność”.

⁴ M. Szwarczyk, *Art. 226*, [w:] T. Bojarski (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 668.

⁵ A. Barczak-Oplustil, *Art. 226*, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz do art. 117–277 k.k.*, 2013, Lex.

⁶ M. Kulik, *Art. 226*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2023, Lex.

zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej, funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej, osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

W literaturze przyjmuje się, że cechą charakterystyczną funkcjonariusza publicznego jest specyfika pełnionej przez niego funkcji służbowej, z którą wiążą się uprawnienia lub obowiązki uzasadniające jego bardziej restrykcyjną odpowiedzialność w przypadku ich naruszenia oraz odpowiedzialność innych osób w razie dopuszczenia się zamachu na funkcjonariusza pełniącego te obowiązki⁷. Cecha ta związana jest z założeniem, że właściwe funkcjonowanie wszystkich instytucji państwa może zostać zagrożone zarówno przez zamachy ze strony podmiotów znajdujących się w ich strukturach, w tym również samych funkcjonariuszy publicznych, jak i ze strony innych osób⁸. Niezwykle istotne jest, że ustawodawca zdefiniował pojęcie funkcjonariusza publicznego w sposób wyczerpujący. Definicja zawarta w art. 115 § 13 k.k. ma charakter zakresowy. Jest ona definicją pełną, która wymienia wszystkie elementy zakresu definiowanego pojęcia, co oznacza, że za funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 k.k. nie może być uznana osoba, która nie należy do kategorii podmiotów wymienionych w tym przepisie. Możliwość nadania danej osobie statusu jednego z podmiotów wymienionych w tym przepisie zawsze natomiast przesądza o uznaniu jej za funkcjonariusza publicznego⁹. Dokładne, enumeratywne wyliczenie podmiotów będących funkcjonariuszami publicznymi zawarte w art. 115 § 13 k.k. oznacza, że dokonując jego wykładni, nie można rozszerzać katalogu tych podmiotów poza granice wyznaczone wyraźnie przez prawodawcę¹⁰.

Kodeks karny nie zawiera definicji osoby przybranej do pomocy funkcjonariuszowi publicznemu. W literaturze uznaje się jednak, że jest nią zarówno

⁷ M. Pieszczyk, *Pojęcie funkcjonariusza publicznego w prawie karnym*, „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2013, nr 1, s. 185; I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1989, s. 453.

⁸ M. Pieszczyk, op. cit., s. 185–186. Zob. także: E.W. Pływaczewski, E.M. Guzik-Makaruk, *Sądowa wykładnia znamienia „funkcjonariusz publiczny” na tle obowiązującego kodeksu karnego*, [w:] J. Bieluk, A. Doliwa, A. Malarewicz-Jakubów, T. Mróz (red.), *Z zagadnień prawa rolnego, cywilnego i samorządu terytorialnego: księga jubileuszowa profesora Stanisława Prutisa*, Białystok 2012, s. 729; B. Kunicka-Michalska, [w:] E. Smoktunowicz, C. Kosikowski (red.), *Wielka encyklopedia prawa*, Warszawa 2000, s. 259.

⁹ E.W. Pływaczewski, E.M. Guzik-Makaruk, op. cit., s. 731–732; wyrok SN z 16 czerwca 2011 r., sygn. akt II KK 337/10, Lex nr 847145.

¹⁰ E.W. Pływaczewski, E.M. Guzik-Makaruk, op. cit., s. 731; J. Wyrembak, *Glosa do uchwały SN z dnia 30 kwietnia 2003 r., IKZP 12/03*, „Państwo i Prawo” 2006, nr 11, s. 114. Na temat reguł ścisłej wykładni art. 115 § 13 k.k. zob. także: postanowienie SN z 25 września 2013 r., sygn. akt I KZP 9/13, Lex nr 1369026; postanowienie SN z 8 grudnia 2004 r., sygn. akt IV KK 126/04, Lex nr 141198.

osoba biorąca udział w czynnościach służbowych z inicjatywy funkcjonariusza publicznego lub jego przełożonego, jak i osoba, której pomoc funkcjonariusz publiczny zaakceptował w sposób wyraźny¹¹.

Działanie sprawcy polega na znieważeniu. Zniewaga to zachowanie, które wyraża pogardę dla funkcjonariusza publicznego lub osoby przybranej mu do pomocy. Do zniewagi dochodzi zazwyczaj w postaci słownej, może ona jednak zostać również wyrażona w innych formach, w szczególności pismem, wizerunkiem lub obelżywym gestem. O tym, czy dane zachowanie stanowi zniewagę, decydują przede wszystkim ogólnie przyjęte normy obyczajowe, zgodnie z którymi określone gesty lub słowa uznaje się za obraźliwe. Pojęcie zniewagi powinno być interpretowane obiektywnie i w świetle powszechnych standardów kulturowych, nie zaś w sposób subiektywny. Jeżeli więc zachowanie podjęte wobec funkcjonariusza publicznego nie zawiera elementów obiektywnie uznawanych za obelżywe, to nie dochodzi do jego znieważenia, nawet jeśli funkcjonariusz czuje się tym zachowaniem znieważony¹². Dla bytu przestępstwa nie ma zatem znaczenia, czy według odczuć funkcjonariusza publicznego została naruszona jego godność osobista¹³. Nie jest również wymagane, aby znieważające zachowanie sprawcy zawierało w sobie jakikolwiek przekaz informacyjny w postaci zarzutów odnoszących się do postępowania funkcjonariusza publicznego¹⁴.

Warto zwrócić uwagę, że istnieją słowa, które dopiero w określonym kontekście sytuacyjnym bądź w pewnych środowiskach uznawane są za obraźliwe. W niektórych więc przypadkach dla zaistnienia przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego mają znaczenie normy przyjęte w danym środowisku¹⁵. Przykładem jest słowo „rzeźnik” użyte w celu określenia lekarza wykonującego czynności lub zawód w przypadkach wskazanych w art. 44 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry¹⁶.

¹¹ E.W. Pływaczewski, *Art. 222*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, 2006, Lex. Na temat pojęcia osoby przybranej do pomocy funkcjonariuszowi publicznemu zob. także: wyrok SN z 20 stycznia 1972 r., sygn. akt Rw 1475/71, Lex nr 18420; wyrok SA w Katowicach z 17 maja 2007 r., sygn. akt II AKa 142/07, Lex nr 331807.

¹² A. Czubaj, *Ochrona prawna funkcjonariuszy publicznych w Polsce – stan obecny*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2016, nr 91, s. 55–56.

¹³ J. Raglewski, *Art. 216*, [w:] A. Zoll (red.), op. cit.

¹⁴ M. Sosnowska, *Relacje pomiędzy przestępstwem zniesławienia a przestępstwem zniewagi – zagadnienia wybrane*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2009, nr 25, s. 58.

¹⁵ J. Raglewski, *Art. 216*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Część II. Komentarz do art. art. 212–277d*, Warszawa 2017, s. 84–85.

¹⁶ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1731 ze zm.). Lekarz nie jest funkcjonariuszem publicznym, jednak zgodnie z art. 44 tej ustawy „lekarzowi, który: 1) wykonuje czynności w ramach świadczeń pomocy doraźnej lub w przypadku, do którego mowa w art. 30, 2) wykonuje zawód w podmiocie wykonującym działalność leczniczą, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w związku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych w tym podmiocie, przysługuje ochrona prawna należąca funkcjonariuszowi publicznemu. Art. 30 tej ustawy stanowi natomiast, że lekarz ma obowiązek udzielać pomocy lekarskiej w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby

Pewne określenia używane wobec funkcjonariuszy publicznych wywołują w literaturze i w orzecznictwie bardzo rozbieżne interpretacje w przedmiocie uznania ich za obraźliwe w danym środowisku. Takim określeniem jest słowo „klawisz” użyte w celu nazwania funkcjonariusza Służby Więziennej. W ocenie autorki niniejszego artykułu użyte sformułowanie obraża funkcjonariusza Służby Więziennej¹⁷. W grypserce, a więc odmianie języka używanego przez przestępców¹⁸, słowo to występuje jako obraźliwe i pogardliwe¹⁹. Nazwanie funkcjonariusza Służby Więziennej klawiszem świadczy więc o braku szacunku wobec niego i w środowisku więziennym jest uznawane za obelżywe.

W omawianym aspekcie na szczególną uwagę zasługuje opisywana w wielu ogólnopolskich mediach sprawa, w której oskarżony nazwał policjantów pełniących służbę „psami”, „pałami” i „krawężnikami”. Według doniesień medialnych oskarżony został uniewinniony wyrokiem Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze, który stwierdził, że użycie takich zwrotów wobec policjantów nie stanowi przestępstwa, zaś funkcjonariusze Policji nie powinni być przewrażliwieni, bo w służbie mają do czynienia z osobami, które nie szanują ani prawa, ani jego stróżów. Wyrok uzasadniono ponadto tym, że w filmie „Psy” policjanci zostali nazwani psami. Wzbudziło to ogromne oburzenie w środowisku funkcjonariuszy Policji²⁰. Wydaje się, że nazwanie policjanta „psem”, „pałą” lub „krawężnikiem” podczas i w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych niewątpliwie stanowi przestępstwo jego znieważenia. Określenia te w sposób oczywisty mają bowiem charakter obraźliwy, stanowiąc wyraz pogardy dla policjanta²¹. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że policjanci w codziennej służbie, w szczególności podczas interwencji domowych oraz in-

spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia”. Zob. także: J. Sobczak, *Art. 216*, [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 1468; J. Kluza, *Znieważenie w polskim prawie karnym. Przepięstwo z art. 216 k.k. w perspektywie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2017, nr 35, s. 64; wyrok SN z 27 listopada 2000 r., sygn. akt WKN 27/00, Lex nr 45476; postanowienie SN z 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt I KZP 24/15, Lex nr 2023922.

¹⁷ Tak m.in.: M. Mozgawa, *Art. 216*, [w:] M. Mozgawa (red.), op. cit.; J. Sobczak, *Art. 216*, [w:] R. Stefański (red.), op. cit., s. 1468. Na temat odmiennego stanowiska w przedmiocie charakteru określenia „klawisz” użytego wobec funkcjonariusza Służby Więziennej zob. J. Kluza, op. cit., s. 64.

¹⁸ <https://sjp.pwn.pl/sjp/grypsera;2559706.html> (data dostępu: 1.03.2023).

¹⁹ <http://zanotowane.pl/380/2882/sownik,grypserki,gwara,wiezienna,cz,ii,497.php> (data dostępu: 1.03.2023).

²⁰ *Na policję można mówić „psy”? Zapadł kontrowersyjny wyrok*, <https://www.o2.pl/informacje/na-policje-mozna-mowic-psy-zapadl-kontrowersyjny-wyrok-6700225445608384a> (data dostępu: 1.03.2023); *Zuropy „psy”, „pały”, „krawężnik” według sądu nie stanowią znieważenia funkcjonariuszy Policji*, <https://rebel24.pl/zwroty-psy-paly-kraweznik-wedlug-sadu-nie-stanowia-zniewazenia-funkcjonariuszy-policji/> (data dostępu: 1.03.2023).

²¹ Na temat nazwania funkcjonariusza Policji „psem” podczas i w związku z pełnieniem przez policjanta obowiązków służbowych zob. wyrok SR w Otwocku z 25 września 2017 r., sygn. akt II K 175/15, Lex nr 2383619; wyrok SR w Wyszkowie z 15 czerwca 2015 r., sygn. akt II K 679/14, Lex nr 1865509; A. Wicik, *Czy pies (się) obraża?*, „Policja 997” 2013, nr 1, s. 10–11.

terwencji w miejscach publicznych, są wielokrotnie znieważani takimi słowami. W praktyce policyjnej sprawy o przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego nazywane są „policyjkami”, zaś prokuratorzy i sędziowie często je bagatelizowali, uznając, że policjant ma wpisane w zawód ryzyko bycia celem agresji, także słownej²². Bagatelizowanie agresji słownej wobec funkcjonariuszy Policji nie może mieć jednak żadnego usprawiedliwienia. Należy bowiem przede wszystkim pamiętać, że działanie sprawcy znieważenia policjanta godzi nie tylko w dobre imię, honor i godność funkcjonariusza Policji, ale przede wszystkim podważa autorytet państwa oraz narusza porządek publiczny²³.

Dla zaistnienia przestępstwa z art. 226 § 1 k.k. konieczne jest, aby do znieważenia doszło podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. Oba te znamiona muszą zatem wystąpić łącznie²⁴. Do znieważenia funkcjonariusza publicznego podczas pełnienia obowiązków służbowych dochodzi, gdy istnieje zbieżność czasowa i miejscowa zachowania sprawcy z wykonywaniem obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego²⁵. Dla realizacji tego znamienia niezbędne jest ustalenie, że wykonywane przez funkcjonariusza czynności pozostają w zakresie jego służbowych powinności²⁶. Nie ma znaczenia, czy wykonywanie tych czynności następuje w godzinach urzędowania. Istotne są jedynie charakter wykonywanych czynności oraz formalne ich przypisanie do zakresu działania funkcjonariusza publicznego, który je wykonuje²⁷. Obowiązkiem służbowym funkcjonariusza publicznego jest bowiem obowiązek wynikający z jego służby, a więc zachowanie mieszczące się w ramach obowiązków określonych stosownymi regulacjami prawnymi²⁸. Przykładowo zatem do znieważenia policjanta podczas pełnienia obowiązków służbowych może dojść nawet gdy podejmuje on w czasie wolnym od służby czynności legitymowania, zatrzymania lub kontroli osobistej.

Znamień „w związku z pełnieniem obowiązków służbowych” interpretować należy jako powiązanie zachowania sprawcy z konkretną czynnością podej-

²² E. Sitek, *Policyjki to drobni*, „Policja 997” 2015, nr 1, s. 34–35; K. Kryczka, *Zniewagoodporni?*, „Policja 997” 2015, nr 1, s. 36; P. Falenta, *Przestępstwo znieważenia policjanta jako przykład karnoprawnej ochrony funkcjonariusza publicznego*, [w:] P. Majer, M. Seroka (red.), *225 lat policji w Polsce. Policja współczesna*, Olsztyn 2017, s. 17.

²³ E. Kimera, *Znieważenie funkcjonariusza Policji*, „Policja 997” 2015, nr 1, s. 37.

²⁴ E. Czarny-Drożdziejko, *Przestępstwa prasowe*, Warszawa 2013, s. 506; wyrok SN z 20 listopada 2012 r., sygn. akt II KK 287/12, Lex nr 1228543; wyrok SA w Białymstoku z 6 grudnia 2017 r., sygn. akt II AKA 172/17, Lex nr 2437809.

²⁵ A. Barczak-Oplustil, M. Iwański, *Art. 222*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), op. cit., s. 152; P. Cychosz, *Wątpliwości wokół konstrukcji ustawowego ujęcia znamion przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego (art. 226 § 1 k.k.)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2012, nr 2, s. 35.

²⁶ P. Cychosz, op. cit., s. 33.

²⁷ E. Kimera, op. cit., s. 38; M. Siewierski, [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1977, s. 634.

²⁸ Wyrok SN z 25 sierpnia 2020 r., sygn. akt V KK 136/19, Lex nr 3068896.

mowaną lub wcześniej wykonaną przez funkcjonariusza publicznego w ramach przysługujących mu kompetencji. Powodem znieważenia funkcjonariusza publicznego musi być więc realnie wykonywana przez niego czynność mieszcząca się w kręgu obowiązków służbowych. Związek znieważenia funkcjonariusza publicznego z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych nie może polegać więc tylko na tym, że pokrzywdzony jest funkcjonariuszem publicznym²⁹. Przykładem znieważenia funkcjonariusza publicznego w związku z pełnieniem obowiązków służbowych może być sytuacja, w której przyczyną znieważenia policjanta jest aktualnie wykonywana lub wcześniej wykonana wobec sprawcy czynność legitymowania.

Bezprawny zamach podjęty z powodu wykonywanego zawodu lub zajmowanego stanowiska

Ustawą z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz ustawy o Policji³⁰ wprowadzono do Kodeksu karnego art. 231a, który stanowi, że z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych funkcjonariusz publiczny korzysta również wtedy, jeżeli bezprawny zamach na jego osobę został podjęty z powodu wykonywanego przez niego zawodu lub zajmowanego stanowiska. Przepis ten rozszerza ochronę, z jakiej korzysta funkcjonariusz publiczny, obejmując nią również sytuacje, w których czyn zabroniony nie był popełniony podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, lecz podjęty został z powodu wykonywanego przez funkcjonariusza zawodu lub zajmowanego stanowiska³¹.

W literaturze istnieją jednak rozbieżne opinie w przedmiocie możliwości zastosowania tej rozszerzonej ochrony w przypadku znieważenia funkcjonariusza publicznego. Pogląd o braku możliwości zastosowania rozszerzonej ochrony do art. 226 § 1 k.k. uzasadniany jest tym, że art. 231a k.k. dotyczy jedynie czynu zabronionego penalizującego zachowanie skierowane przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, nie zaś podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. Zwolennicy tego poglądu wskazują więc, że skoro art. 226 § 1 k.k. zawiera znamię „podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych”,

²⁹ Postanowienie SN z 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt III KK 33/18, Lex nr 2648643. Zob. także: O. Górniok, *Z problematyki przestępstw przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 5, s. 15–16.

³⁰ Ustawa z dnia 26 listopada 2010 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz ustawy o Policji (Dz.U. z 2010 r., Nr 240, poz. 1602).

³¹ J. Giezek, *Art. 231a*, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 896–897.

to poszerzona ochrona prawna funkcjonariuszy publicznych przewidziana w art. 231a k.k. nie może mieć zastosowania³².

Propagatorzy odmiennego stanowiska twierdzą natomiast, że przepisy przewidujące ochronę prawną funkcjonariuszy publicznych, których dotyczy art. 231a k.k., nie muszą wprost zawierać znamienia „podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych”. Podkreślają, że przy interpretacji art. 231a k.k. należy wziąć pod uwagę przede wszystkim jego ochronny charakter, nie zaś literalne brzmienie tego przepisu. Art. 231a k.k. ma więc – w ich ocenie – zastosowanie zarówno do przepisów przewidujących zamach na funkcjonariusza publicznego „podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych”, jak i do przepisów, które przewidują zamach na tego funkcjonariusza „podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych”³³.

Zatem art. 231a k.k. dotyczy również znieważenia funkcjonariusza publicznego. Istotą tego przepisu jest zapewnienie funkcjonariuszom publicznym jak najszerzej ochrony, która obejmuje także ich godność. Omawiana regulacja chroni więc funkcjonariuszy publicznych również przed agresją słowną. Warto zwrócić uwagę, że w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy wprowadzającej tę regulację do k.k. podkreślono, że jej celem jest „przeciwdziałanie wyjątkowo nagannym przejawom agresji, niejednokrotnie przybierającym postać agresji osobistej, przeciwko określonym kategoriom funkcjonariuszy publicznych (np. policjantom), motywowanym niechęcią czy wręcz nienawiścią do tych kategorii osób, wynikającą z generalnych zadań zawodowych i roli społecznej przez te kategorie funkcjonariuszy spełnianych”³⁴.

Jeśli zatem np. oskarżony używa wobec policjanta słów obelżywych, zaś powodem jego działania jest wykonywany przez pokrzywdzonego zawód policjanta, to odpowiada on za przestępstwo znieważenia funkcjonariusza publicznego. W takiej sytuacji odpowiedzialność oskarżonego jest niezależna od tego, czy do bezprawnego zamachu na pokrzywdzonego doszło podczas i w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych³⁵.

Sankcja karna i niewłaściwe zachowanie się funkcjonariusza publicznego

Przestępstwo znieważenia funkcjonariusza publicznego zagrożone jest karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku

³² A. Barczak-Oplustil, M. Iwański, *Art. 231a*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), op. cit., s. 287.

³³ Tak m.in.: J. Lachowski, *Art. 231a*, [w:] M. Królikowski, R. Zawlocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz. Art. 222–316*, Warszawa 2013, s. 167.

³⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny oraz ustawy o Policji, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/BB5EF0A3B7F3A4F7C125771300319A0C/\\$file/2986.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/BB5EF0A3B7F3A4F7C125771300319A0C/$file/2986.pdf) (data dostępu: 13.03.2023).

³⁵ B. Stefańska, *Art. 231a*, [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 1516.

(art. 226 § 1 k.k.). Warto podkreślić, że stanowi ono typ kwalifikowany przestępstwa znieważenia z art. 216 § 1 k.k., które zagrożone jest karą grzywny albo ograniczenia wolności³⁶.

Jeżeli czyn określony w art. 226 § 1 k.k. wywołało niewłaściwe zachowanie się funkcjonariusza lub osoby do pomocy mu przybranej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia (art. 222 § 2 k.k. w zw. z art. 226 § 2 k.k.). Niewłaściwe zachowanie to takie, które ma charakter niestosowny, nieodpowiedni do danej sytuacji. W odniesieniu do funkcjonariusza publicznego jest to przede wszystkim zachowanie sprzeczne z obowiązującymi normami prawnymi, których jest on obowiązany przestrzegać przy wykonywaniu swoich obowiązków³⁷. Należy jednak podkreślić, że nie każda nieuzasadniona czy niewłaściwie przeprowadzona interwencja służbowa funkcjonariusza publicznego może być uznana za przesłankę warunkującą nadzwyczajne złagodzenie kary bądź odstąpienie od jej wymierzenia. Niewłaściwym zachowaniem są także wszelkie działania, w szczególności obraźliwe i aroganckie, które mogą u danej osoby wywołać odczucie pokrzywdzenia (np. używanie przez policjanta słów obraźliwych wobec osoby legitymowanej)³⁸.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwoliła na zweryfikowanie postawionej na wstępie hipotezy badawczej. Analiza ta wykazała, że penalizacja znieważenia funkcjonariusza publicznego stanowi bardzo ważny przejaw ochrony prawnokarnej funkcjonariuszy publicznych. Wykonywanie przez nich w imieniu państwa niezwykle istotnych zadań wymaga zapewnienia im właściwego poziomu ochrony, która powinna obejmować również godność funkcjonariusza publicznego. Ochrona ta ma szczególne znaczenie z uwagi na to, że każde znieważenie funkcjonariusza publicznego godzi jednocześnie w prawidłowe funkcjonowanie mechanizmów państwa i podważa jego autorytet. „Usprawiedliwienie” ataków słownych na funkcjonariuszy, w szczególności policjantów, należy uznać za niedopuszczalne. Każde znieważenie funkcjonariusza publicznego jest wyrazem pogardy nie tylko względem funkcjonariusza, ale przede wszystkim wobec instytucji państwa i musi spotkać się z odpowiednią reakcją prawnokarną. Konsekwentne ściganie sprawców znieważenia funkcjonariusza publicznego i orzekanie kar współmiernych do wagi tego przestępstwa pełnią także bardzo istotną funkcję prewencyjną wobec tych sprawców. Należy uznać,

³⁶ M. Sosnowska, op. cit., s. 54; M. Szwarczyk, *Art. 226*, [w:] T. Bojarski (red.), op. cit., s. 665.

³⁷ M. Szwarczyk, *Art. 222*, [w:] T. Bojarski (red.), op. cit., s. 651.

³⁸ E. M. Guzik-Makaruk, E.W. Pływaczewski, *Art. 222*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 1360.

że przepisy obowiązującego k.k. chronią godność funkcjonariuszy publicznych w odpowiednim zakresie. Przepisy te zapewniają funkcjonariuszom publicznym ochronę zarówno w przypadku znieważenia funkcjonariusza podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, jak i w razie jego znieważenia z powodu wykonywanego zawodu lub zajmowanego stanowiska.

Wykaz literatury

- Andrejew I., *Polskie prawo karne w zarysie*, PWN, Warszawa 1989.
- Barczak-Oplustil A., *Art. 226*, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz do art. 117–277 k.k.*, 2013, Lex.
- Barczak-Oplustil A., Iwański M., *Art. 222*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Część II. Komentarz do art. art. 212–277d*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Barczak-Oplustil A., Iwański M., *Art. 231a*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Część II. Komentarz do art. art. 212–277d*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Cychosz P., *Wątpliwości wokół konstrukcji ustawowego ujęcia znamion przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego (art. 226 § 1 k.k.)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2012, nr 2.
- Czarny-Drożdżewo E., *Przestępstwa prasowe*, Wolter Kluwer, Warszawa 2013.
- Czubaj A., *Ochrona prawna funkcjonariuszy publicznych w Polsce – stan obecny*, „Przeгляд Więziennictwa Polskiego” 2016, nr 91.
- Falenta P., *Przestępstwo znieważenia policjanta jako przykład karnoprawnej ochrony funkcjonariusza publicznego*, [w:] P. Majer, M. Seroka (red.), *225 lat policji w Polsce. Policja współczesna*, WPiA UWM, Olsztyn 2017.
- Giezek J., *Art. 231a*, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
- Górniok O., *Z problematyki przestępstw przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 5.
- Guzik-Makaruk E.M., Pływaczewski E.W., *Art. 222*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Hofmański P., *Ochrona praw człowieka*, Temida2, Białystok 1994.
- Kimera E., *Znieważenie funkcjonariusza Policji*, „Policja 997” 2015, nr 1.
- Kluza J., *Znieważenie w polskim prawie karnym. Przestępstwo z art. 216 k.k. w perspektywie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2017, nr 35.
- Kryczka K., *Zniewagoodporni?*, „Policja 997” 2015, nr 1.
- Kulik M., *Art. 226*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2023, Lex.
- Kunicka-Michalska B., [w:] E. Smoktunowicz, C. Kosikowski (red.), *Wielka encyklopedia prawa*, Wyd. Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2000.
- Lach A., *Art. 226*, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Lachowski J., *Art. 231a*, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz. Art. 222–316*, C.H. Beck, Warszawa 2013.

- Łabuz P., Michalski M., *System ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w świetle wykonywanych czynności służbowych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza” 2014, nr 84.
- Mozgawa M., *Art. 216*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, 2023, Lex.
- Pieszczek M., *Pojęcie funkcjonariusza publicznego w prawie karnym*, „Folia Iuridica Wratislaviensis” 2013, nr 1.
- Pływaczewski E.W., *Art. 222*, [w:] O. Górniok (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, 2006, Lex.
- Pływaczewski E.W., Guzik-Makaruk E.M., *Sądowa wykładnia znamienia „funkcjonariusz publiczny” na tle obowiązującego kodeksu karnego*, [w:] J. Bieluk, A. Doliwa, A. Malarewicz-Jakubów, T. Mróz (red.), *Z zagadnień prawa rolnego, cywilnego i samorządu terytorialnego: księga jubileuszowa profesora Stanisława Prutisa*, Temida2, Białystok 2012.
- Raglewski J., *Art. 216*, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna, t. II: Komentarz do art. 117–277 k.k.*, 2013, Lex.
- Raglewski J., *Art. 216*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna, t. II: Część II. Komentarz do art. 212–277d*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Siewierski M., [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, Wyd. Prawnicze, Warszawa 1977.
- Sitek E., *Policyjki to drobnica*, „Policja 997” 2015, nr 1.
- Sobczak J., *Art. 216*, [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Sosnowska M., *Relacje pomiędzy przestępstwem znieśławienia a przestępstwem zniewagi – zagadnienia wybrane*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2009, nr 25.
- Stefańska B., *Art. 231a*, [w:] R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Szwarczyk M., *Art. 222*, [w:] T. Bojarski (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Szwarczyk M., *Art. 226*, [w:] T. Bojarski (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Wicik A., *Czy pies (się) obraża?*, „Policja 997” 2013, nr 1.
- Wyrembak J., *Glosa do uchwały SN z dnia 30 kwietnia 2003 r., I KZP 12/03, „Państwo i Prawo” 2006, nr 11.*

Summary

The protection of a public official under Article 226 § of the Penal Code

Keywords: criminal law, public official, insult, police officer, legal protection, crime.

The article concerns the offence of insulting a public official, which is defined in art. 226 § 1 of the Penal Code. The purpose of the publication is to indicate the scope of protection of public officials provided for in this provision. Done in this publication, the analysis concerns in particular: the features of

the offence of insulting a public official, the conditions of the perpetrator's liability for an attack undertaken due to profession or position, and the possibility of applying extraordinary mitigation of punishment to the perpetrator or refraining from imposing it. Attention was also drawn to several terms that may raise doubts about whether they are considered offensive. The conducted analysis led to the conclusion that the penalization of insulting a public official is a very important manifestation of the criminal law protection of all public officials in Poland and the provisions of the current Penal Code protect the dignity of these officials to the appropriate extent.